

La petja de Rafel Patxot a Sant Feliu de Guíxols

Va fer treballs pioners en astronomia i meteorologia

L'any passat la Diputació de Barcelona, per mitjà del Consell Assessor de la Masia Mariona, va promoure la celebració de l'Any Univers Patxot en commemoració del cinquantè aniversari de la mort de Rafael Patxot i Jubert, nascut a Sant Feliu de Guíxols l'any 1872.

M. ÀNGELS SUQUET > TEXT

L'obra de Rafael Patxot, com a científic i com a mecenes, és cabdal per a la Catalunya de principis de segle xx, i ha estat tractada en nombrosa bibliografia, com l'article de Xavier Colomer-Ribot publicat al número 226 d'aquesta mateixa revista. L'abast de les seves actuacions, així com el profund desencís vers Catalunya que experimentà en els darrers anys de la seva vida, fan que sovint no s'incideixi prou en el seu caràcter guixolenc ni tampoc en els íntims lligams que hi havia entre ell i la seva ciutat. L'any 2002, els seus néts Núria i Rafel van editar el llibre *Rafael Patxot i Jubert. Recordances guixolenques*, a proposta de Mall Associació Guixolenc de Cultura. Es tracta d'una selecció de fragments de *Guaitant enrere, fulls de la vida d'un octogenari*, escrit pel mateix Rafael Patxot des de l'exili. La

seva actuació més evident a Sant Feliu de Guíxols va ser la construcció de l'Observatori Astronòmic Català l'any 1896, actiu fins al 1911. Des d'aquella cúpula va realitzar treballs pioners en astronomia i, especialment, en meteorologia. També és conegut que va instituir fundacions benèfiques en record de la seva mare i de la seva filla gran per ajudar nenes i dones guixolenques. Però les seves memòries, juntament amb les notícies publicades a la premsa de l'època, palesen la seva connexió amb la vida de la ciutat.

La seva actuació més evident a Sant Feliu de Guíxols va ser la construcció de l'Observatori Astronòmic Català l'any 1896, actiu fins al 1911

AMSTP - FONS FAMILIA PATXOT (AUTOR: A. BORDENIA)

>> *Rafael Patxot retratat a Reims, França.*

Activista i dinamitzador

L'any 1889 Rafael Patxot estudiava a Anglaterra, però va haver de deixar la universitat i tornar a Sant Feliu arran

<< *Retrat de Rafael Patxot, fet a Interlaken, Suïssa, el setembre de 1898.*

>> *Casa Patxot, al xamfrà entre el passeig del Mar i la rambla del Portalet, als anys vint.*

de la mort de la mare. Des de llavors, la premsa local dóna notícia de les seves actuacions públiques. Aquell mateix any, per celebrar el seu aniversari, va pagar un concert de sardanes al davant de casa seva. És significativa i, també, pròpia d'un guixolenc benestant, la seva implicació, l'any 1892, en la inauguració de la Companyia del Tren de Sant Feliu de Guíxols a Girona, de la qual formà part des de la creació de la societat el 15 d'abril de 1889. El mes d'abril va participar en el primer viatge del tren fins a Girona per anar a buscar els vagons, encara que la línia no es va inaugurar fins al 30 de juny. Va col·laborar en l'organització de l'Exposició de Belles Arts que es va fer amb motiu de l'obertura de la línia, i va exposar-hi diverses fotografies.

És rellevant la vinculació de Rafael Patxot amb el Centre Català de Sant Feliu de Guíxols, de la qual es comencen a tenir notícies el 1902, coincidint amb el seu trasllat a Barcelona. El Centre Català, així com el setmanari *Lleavor*, estava vinculats amb Unió Cata-

lanista, partit promogut per Enric Prat de la Riba per aplegar tots els catalanistes sense tenir en compte les seves tendències polítiques. Patxot va ser vicepresident del Centre fins al 16 de novembre d'aquell any, que va ser escollit tresorer de la Junta Permanent d'Unió Catalanista, càrrec que va exercir fins al novembre de 1904. La seva participació en les activitats públiques d'aquest partit manifestaven els seus vincles amb Sant Feliu de Guíxols, alhora que el feien present en la vida social i cultural de la ciutat. L'abril de 1902, Rafael Patxot anà als funerals del Dr. Robert, president de la Lliga Regionalista, en representació del Centre Català. El mes següent, *Lleavor* obria una subscripció per finançar un monument a Bartomeu Robert, encapçalada per Rafael Patxot

És significativa i, també, pròpia d'un guixolenc benestant, la seva implicació, l'any 1892, en la inauguració de la Companyia del Tren de Sant Feliu de Guíxols a Girona, de la qual formà part des de la creació de la societat, el 15 d'abril de 1889

i Joan Casas, president del Centre i de la Companyia del Tren de Sant Feliu de Guíxols. El 29 de març de 1903 va assistir com a representant del Centre Català i de *Lleavor* a un míting de protesta d'Unió Catalanista al Teatre Tívoli de Barcelona. El 3 d'octubre d'aquell any el Centre organitzà un míting al Teatre Vidal de Sant Feliu de Guíxols, al qual van assistir dirigents d'Unió Catalanista, com Rafael Patxot, que hi anà en qualitat de tresorer.

El Centre era un punt de trobada per a intel·lectuals i polítics, com Albert Rusiñol, Joan Maragall o Santiago Rusiñol, entre d'altres. Era habitual que l'entitat organitzés visites a Sant Feliu i la Costa Brava, durant les quals inevitablement s'anava a veure l'Observatori Astronòmic Català en companyia de Rafael Patxot. Aquesta entitat organitzava vetllades polítiques, literàries i musicals en què solien participar Juli Garreta i Marià Vinyas. Rafael Patxot hi tenia un paper molt actiu, ja que era reconegut per la seva tasca científica però també per les seves aptituds literàries. És especialment interessant la xerrada «Les dones i l'astronomia», que va fer el 7 de maig de 1904 durant una vetllada en la qual també es va fer una lectura de poemes i en què participà Joan Maragall. Sembla que, des que deixà de ser tresorer, no tornà a tenir una participa-

AMSF6. COL·LECCIÓ ESPUÑA-IBÁÑEZ [AUTOR DESCONEGUT]

ció pública rellevant a Unió Catalanista. A partir d'aquest moment, la premsa es fa ressò de les seves actuacions com a científic i com a mecenes.

L'abril de 1930 Rafael Patxot va enviar un escrit a l'alcalde Ramon Bonet per oferir-li quatre plaques de marbre per retornar el nom al passeig del Mar, ja que durant la dictadura de Primo de Rivera havia estat canviat pel de «general Barrera». Aquesta feta, coherent amb el seu l'ideari catalanista i el seu sentit de la justícia, va ser recollida com una recordança guixolenc, probablement la darrera actuació significativa a la ciutat abans de l'exili a Suïssa, l'agost de 1936.

Projectes no realitzats

En canvi, van quedar per fer projectes que demostren com Rafael Patxot s'interessava per garantir la cultura als guixolencs o per afavorir la ciutat. Per exemple, el 1917 va promoure la construcció d'una biblioteca popular a Sant Feliu de Guíxols dins la xarxa de la Mancomunitat de Catalunya. Amb aquesta finalitat, ell i la seva esposa, Lluïsa Rabell, van cedir una parcel·la al carrer Luchana però, com que el projecte no es va dur a terme, la propietat retornà a la família.

Rafael estava disposat a finançar un altre gran projecte que hauria dotat la ciutat amb una façana marítima totalment diferent a l'actual. Es tractava de la creació d'un parc-bosc al Molí de les Forques, vinculada a la cons-

<< Rafael Patxot, a la dreta de la imatge, durant el primer viatge que va fer el tren de Sant Feliu de Guíxols, l'any 1892. A la dreta, l'Observatori de Rafael Patxot durant el seu desmuntatge l'any 1912.

trucció d'una carretera per connectar la ciutat amb la platja de Sant Pol. En aquell moment ja s'havien urbanitzat s'Agaró i la muntanya de Sant Elm, a la banda de garbí de la badia. Ambdues urbanitzacions constituïen un reclam turístic de primer ordre, però el propòsit de Josep Palahí, regidor de l'Ajuntament, era salvar el que quedava de la costa de Sant Feliu, i així ho va exposar a Patxot en una carta d'agraïment per les plaques del passeig, publicada pels seus néts Núria i Rafel l'any 2002. La dictadura va interrompre la iniciativa i la posà a mans de particulars, amb el resultat que coneixem avui dia.

Mentre era a Suïssa, aquells qui el van conèixer mantenien viu el seu record. Gaziell, que li tenia una gran admiració, l'any 1951 va evocar la seva

Patxot va ser vicepresident del Centre fins que va ser escollit tresorer de la Junta Permanent de la Unió Catalanista, càrrec que va exercir fins al novembre de 1904

AMSF6. COL·LECCIÓ MUNICIPAL D'IMATGES [AUTOR DESCONEGUT].

imatge en aquest rodolí als Goigs de Sant Feliu de Guíxols: «Amb certs aires de bruixot, / vetllant de nits, solitari, / dels astres l'immens desvari / seguia en Rafel Patxot». El 7 de gener de 1962, el mateix Gaziell li va enviar una carta per demanar-li que retornés de l'exili. Però Rafael Patxot no va voler tornar mai. El seu dolor i el seu desacord amb el règim franquista no li ho van permetre. A causa de la distància i del temps transcorregut, el seu rastre s'ha esvaït per a molts catalans. A Sant Feliu de Guíxols resta el testimoni de la seva casa al passeig del Mar. La va construir entre els anys 1917 i 1922 per a les seves filles després d'enderrocar la casa on havia tingut l'observatori. Però, com ell mateix recorda en les seves memòries: «Quan a Sant Feliu hisaven la bandera de coberta de la casa nova, nosaltres teníem la Montserrat (a. c. s.) de cos present a la Bonanova. Aquesta casa [...] és morta de naixença, i de grat l'hauria tornada a enrunar, si no l'hagués defensada la nostra filla Maria (a. c. s.), morta també pocs anys després». Per sort, el destí l'ha conservada i, després de desembolicar els fils d'aquesta història, l'admiració per la seva arquitectura s'amara de respecte i, per què no, d'una certa nostàlgia.

M. Àngels Suquet i Fontana
és arxivera de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols.